

Liga contra Prejudecăților în vizorul Siguranței. Scurtă istorie a unui „ONG” interbelic

Mihai Burcea
Marius Stan

Keywords: *The League Against Prejudices; Surveillance; Repression; Communism; Interwar Romania*

În perioada ilegalității, partidul comunist și-a exercitat influența și puterea inclusiv prin intermediul mai multor organizații politice și asociații civice/de masă legale care militau în favoarea unor drepturi și libertăți pentru femei, muncitori, deținuți politici etc. Potrivit istoriografiei antedecembriste, în perioada ilegalității au activat circa 60 de organizații similare¹. Amintim aici: Liga Drepturilor Omului condusă de celebrul activist pentru drepturile omului, C. Costa-Foru (asociația a fost înființată în 1923 pentru a semnaliza abuzurile autorităților comise împotriva contestatarilor regimului și a deținuților politici), însă influența acesteia a scăzut după anul 1928, atunci când PCdR a înființat Comitetul pentru Amnistie; Blocul Muncitoresc-Țărănesc (organizație politică camuflată a PCdR înființată în 1925 și desființată în 1933 ca urmare a instituirii stării de asediu; în alegerile generale și locale din 1931, BMȚ a reușit să obțină cinci mandate de deputați în Parlament și mai multe mandate de consilieri locali); Liga Muncii (a fost creată în noiembrie 1933 pe structura fostului BMȚ, fiind desființată printr-o ordonanță a Corpului II Armată din 25 noiembrie 1934); Blocul Democratic (asociație înființată de PCdR în mai 1935, care a continuat activitatea Ligii Muncii și care milita împotriva fascismului și pentru unirea tuturor forțelor de stânga într-un Front Popular după modelul francez și spaniol; în noiembrie-decembrie 1935, Blocul Democratic a încheiat mai multe acorduri comune de luptă antifascistă cu Partidul Socialist-Popovici, Frontul Plugarilor, MADOSZ, Frontul Studențesc Democrat, precum și cu unele organizații ale PSD și PNT; Blocul Democratic a fost dizolvat printr-o ordonanță a Corpului II Armată, la 26 aprilie 1936); Frontul Plugarilor (organizație politică cu aderență în rândul țărănimii, constituită la Deva pe 8 ianuarie 1933 și care a colaborat îndeaproape cu PCdR-ul); Asociația “Amicii URSS” (constituită în toamna anului 1934 pentru de a cultiva legături de “prietenie și bună vecinătate” între locuitorii României și cei ai URSS)²; Uniunea Patrioților (organizație înființată de comuniști în primăvara anului 1942 cu scopul de a duce muncă de propagandă împotriva naziștilor și a participării României la războiul contra Națiunilor Unite), ș. a. m. d.

¹ Fl. Dragne, *Cu privire la organizațiile de masă create, conduse sau îndrumate de PCR*, “Analele Institutului de Istorie a Partidului de pe lângă CC al PMR” 6/1964, p. 115-133.

² Pentru detalii despre constituirea, membrii fondatori și obiectivele acestei asociații cultural-științifice, vezi ANIC, fond *Asociația Amicii URSS*, ds. 1 și ds. 18.

Bineînțeles, nu toate asociațiile/organizațiile de stânga legale care militau pentru o serie de drepturi și libertăți erau controlate de comuniști, însă mai toate fuseseră infiltrate cu membri sau simpatizanți ai PCdR. Acest lucru reiese și dintr-un raport al Secretariatului CC al PCdR întocmit pentru perioada octombrie 1934-februarie 1935, unde, la capitolul “munca de masă”, autorii documentului se arătau dezamăgiți de faptul că partidul nu s-a aflat întotdeauna la comanda organizațiilor de masă legale:

“Este tocmai partea slabă a muncii ns. [noastre-n. n.] de masă că Partidul n-a putut să fie suficient elementul direct (organizat) dirigitor al acestor acțiuni. Despre aceasta am mai vorbit. Nu e mai puțin adevărat că tocmai comuniștii din org. de masă în bună parte cuprinși în fracțiuni (deși nu totdeauna conduse de org. de Partid respective) au fost elementul motor al mai tuturor acțiunilor. Dar sute și sute de activiști revoluționari și antifasciști au jucat și joacă un rol plin de inițiativă și tocmai în această trezire la activitate a elementelor până acum necuprinse organizatoric ori complet la o parte de mișcarea revoluționară este plusul pe care trebuie să-l constatăm cu toate slăbiciunile semnalate încă pentru perioada dinainte și din timpul dizolvărilor.”³

În opinia noastră, unele dintre asociațiile democratice antifasciste și progresiste înființate de comuniști prin care aceștia și-au exercitat puterea de influență asupra opiniei publice nu trebuie privite strict ca anexe ale PCdR. Aceste asociații au pus în dezbaterea publică și o serie de teme avangardiste care, într-o societate patriarhală și tradițională (precum cea românească a anilor '30), păreau anacronice, fiind considerate de către multe dintre elitele și autoritățile vremii drept subversive și antinaționale: femeia în societatea românească, avortul (interzis de Codul Penal), regimul deținuților politici, rasismul, bătaia ca formă de educație, violența domestică etc.

Din această categorie amintim aici Liga Drepturilor Omului, condusă de avocatul militant C. Gh. Costa-Foru, și Liga Contra Prejudecăților. Vom vedea în cele ce urmează dacă într-adevăr Liga Contra Prejudecăților a propagat exclusiv ideologia comunistă, așa cum sunt prezentate în istoriografia post-decembristă multe dintre asociațiile și organizațiile “manipulate” din umbră de comuniști, sau dacă ideile/principiile emanate de la *leadership*-ul Ligii puneau în discuție probleme reale ale societății românești tradiționale.

În acest studiu vom încerca să facem o analiză a celei de-a doua asociații menționate mai sus prin prisma unor documente întocmite de Corpul Detectivilor din Direcția Generală a Poliției, a unor studii publicate înainte de 1990, precum și pe baza oficiosului asociației – *Orizont* (suspendat de autorități pe 5 mai 1935) și a unor materiale de propagandă elaborate de Ligă.

³ “Raportul Secretariatului CC al PCdR pe perioada octombrie 1934-februarie 1935. Februarie 1935”, ANIC, fond *CC al PCR-Cancelarie*, ds. 201/1934, f. 51-52.

Corpul Detectivilor

Una dintre principalele structuri de informații care s-au "ocupat" îndeaproape de supravegherea celor două extreme politice din perioada interbelică (Mișcarea Legionară și PCdR) a fost Corpul Detectivilor. Datorită informatorilor infiltrați chiar în forurile de conducere ale mișcării comuniste ilegale, centrale și locale, agenții secreți încadrați aici au beneficiat de-a lungul timpului de informații prețioase privind modul de organizare și componența PCdR. În majoritatea dosarelor personale întocmite de autorități pe numele comuniștilor, suspecților de comunism, socialiștilor sau sindicaliștilor vremii, se regăsesc documente elaborate de Corpul Detectivilor din care rezultă atenta supraveghere și urmărirea pas cu pas a acestora, ceea ce denotă gradul masiv de implicare a Corpului Detectivilor în acțiuni de poliție politică desfășurate împotriva celor bănușiți că acționează pentru răsturnarea "ordinii sociale și de stat".

Pe toată durata existenței sale (1931-1947), Corpul Detectivilor a fost condus de către funcționari publici de rang superior încadrați în conformitate cu Statutul Funcționarilor Publici și regulamentul de ordine interioară al structurii⁴.

Corpul Detectivilor a fost înființat pe 10 aprilie 1931, atunci când au fost abrogate unele articole din Legea pentru organizarea Poliției Generale a Statului. Astfel, art. 12 din acest act normativ stipula desființarea Brigăzilor Centrale de Siguranță (la acea dată funcționau patru asemenea brigăzi, care erau coordonate de la centru de către un Inspectorat) și înlocuirea lor cu un Corp al Detectivilor⁵.

Noua structură era împărțită în patru 4 Grupe, având o schemă de organizare ce cuprindea 328 de funcționari:

1. **Grupa I** – partide politice și mișcări sociale de dreapta, se subîmpărțea în 3 echipe: a.) Echipa 1 Filaj; b.) Echipa 2 Filaj-Supraveghere; c.) Echipa 3 Cercetări-Percheziții.
2. **Grupa a II-a** – mișcări subversive și diferite asociații de stânga, se subîmpărțea în 4 echipe: a.) Echipa 1 Informații; b.) Echipa Supraveghere pe teren; c.) Echipa 3 Control și Supraveghere fabrici; 4.) Echipa 4 Cercetări – Percheziții.
3. **Grupa a III-a** – grupuri etnice, acțiunea străinilor, legații, se subîmpărțea în 3 echipe: a.) Echipa 1 Informații: țări amice, țări nesigure și țări inamice; b.) Echipa 2 Filaj; c.) Echipa 3 Cercetări.
4. **Grupa a IV-a** – paza și protecția demnitarilor, informații de la autorități și instituții publice.

În anii '30, pe lângă grupe, organigrama Corpului Detectivilor mai cuprindea secții, echipe, birouri și un Secretariat⁶.

Potrivit istoricului Alin Spănu, atribuțiile Corpului Detectivilor erau de a căuta, de a culege și analiza informațiile obținute cu ajutorul informatorilor, precum

⁴ Printre șefii Corpului Detectivilor îi amintim aici pe inspectorii Vintilă Ionescu (?-13 aug. 1938), Niki Ștefănescu (13 aug. 1938-iul. 1940), Paul C. Dobrescu (4 aug. 1940), Gheorghe Rauzescu (iul. 1941-1 apr. 1943), Grigore Petrovici și Alexandru Nicolschi (dec. 1945-iun. 1947).

⁵ Alin Spănu, *Istoria serviciilor de informații/contrainformații românești în perioada 1919-1945*, Iași 2010, p. 194-195.

⁶ Pavel Moraru, *Serviciile secrete și Basarabia (1918-1991). Dicționar*, București 2008, p. 69-70.

și de a preveni, a urmări și a finaliza informativ cazurile de încălcare a legilor în domeniul ordinii publice și siguranței statului.

Corpul Detectivilor a funcționat în subordinea Direcției Poliției de Siguranță până la 1 aprilie 1937, atunci când directorul general al Poliției, Constantin Cernat, a ordonat trecerea în coordonarea/subordonarea directă a șefului Direcției Generale a Poliției⁷.

Înființarea Ligii și monitorizarea ei de către organele represive

Pe 17 februarie 1935, un Comitet de inițiativă a lansat în presa de stânga un apel privind constituirea Ligii Contra Prejudecăților (apelul era semnat de către profesorul Rion Predescu și a apărut în mai multe gazete centrale și locale, precum *Jurnalul din Craiova*, *Ecoul din Galați*, *Biruința din Călărași*, *Viața Nouă din Ploiești* etc.)⁸.

În aceeași zi, la scara B a etajului 1 din Pasajul Imobiliara din Capitală⁹ a avut loc ședința de constituire a Ligii Contra Prejudecăților, în cadrul căreia a fost ales Comitetul provizoriu de inițiativă care a trasat liniile directoare: editarea unei gazete, înființarea unor filiale locale, organizarea unor simpozioane în vederea contracarării prejudecăților de orice fel, constituirea Biroului de conducere ș. a. m. d.¹⁰ În cadrul ședinței – prezidată de profesorul Rion Predescu – au luat cuvântul și

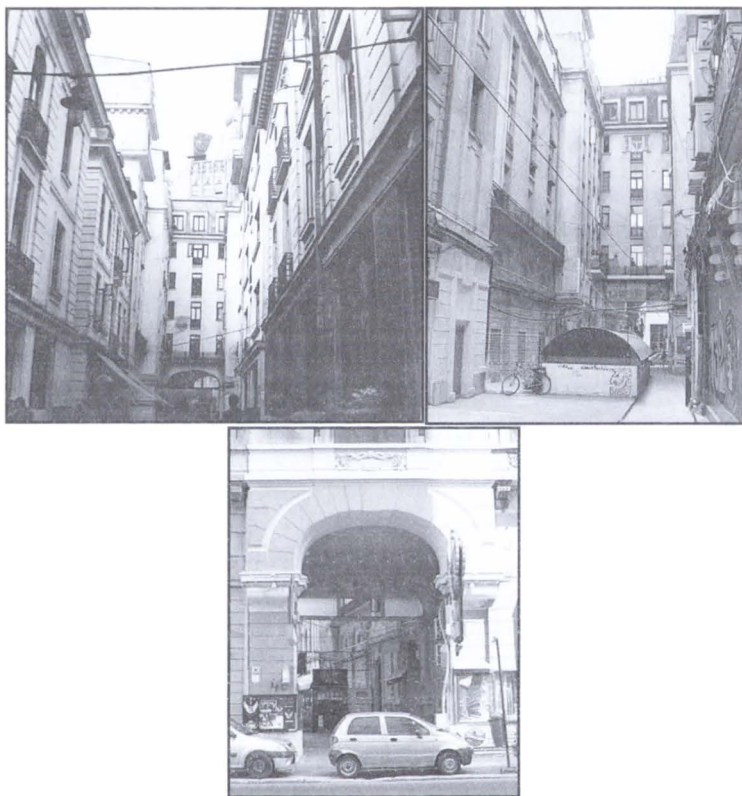
⁷ A. Spănu, *op. cit.*, p. 195-196.

⁸ Textul apelului a apărut și în oficiosul asociației, *Orizont*, nr. 3 din 31 martie 1935. De asemenea, apelul a fost reprodus și de către istoricul Gheorghe Ioniță în 1963, fiind redat conform unor documente existente în Arhiva CC al PMR: “De ce în timpurile noastre, când medicina a atins culmi nebănuite încă acum trei decenii, mii de țărani români mor de pe urma leacurilor băbești? De ce Ioan al Saftei continuă a lucra pământul așa cum a învățat de la părinții săi, și nu după sfaturile agronomului? De ce munca manuală este încă desconsiderată? De ce femeia este încă privită ca o mașină de făcut copii și se permite ca o instituție retrogradă (religia) să se amestece în chestiunea avortului? De ce îndemnul la ură sunt atât de frecvente și cei ce vorbesc în public o limbă străină sau cei de altă culoare a pielii riscă să fie bătuți, dacă nu uciși? De ce popoarele, utilizându-se cele mai moderne descoperiri și invențiuni ale științei, găsire spre binele lor, sunt îndemnate să se arunce unele asupra altora, la primul sunet de goarnă, ca niște mulțimi orbite? De ce marea majoritate a oamenilor este atât de nenorocită? Pentru că, în ciuda progreselor imense, majoritatea oamenilor e ținută în condiții materiale primitive și în ignoranță. Pentru că, în pofida schimbărilor ce se desfășoară vertiginos, se răspândește ideea perimate, moștenite de la timpuri apuse pe vecie. Pentru că, în loc a ne îndrepta ochii spre viitor, ne cufundăm într-o stupidă adorație a trecutului, care nu ne poate învăța altceva decât că trebuie să rupem cu el. Pentru că, în loc de a asculta glasul rațiunii, care spune că omenirea e una, urmăm inconstient zbieretele interesatilor, care și-au ales ca deviză nemărturisită: «divide et impera», dezbină și stăpânește. Liga contra prejudecăților voiește să pună în drepturile ei rațiunea umană. Liga contra prejudecăților își ia ca misiune să contribuie la stărpirea ignoranței în chestiunile cele mai vitale. Liga contra prejudecăților va demasca forțele oculte, care împiedică libertatea și progresul omenirii. Liga contra prejudecăților, în consecință, va spune întotdeauna răspicat cuvântul bazat pe adevărul pozitiv. Ajuțați-ne în această grea, dar nobilă operă, înscriindu-vă ca membru activ. Semnați declarația de adeziune. Liga contra prejudecăților”, Gheorghe Ioniță, *Liga contra prejudecăților. organizație de masă legală condusă de PCR*, “Analele Institutului de Istorie a Partidului de pe lângă CC al PMR”, nr. 2/1963, p. 110-111.

⁹ Gh. I. Ioniță, *Pentru Front Popular Antifascist în România. Organizații democratice legale create, conduse sau aflate sub influența PCR (1935-1938)*, București 1971, p. 79.

¹⁰ Fl. Dragne, *op. cit.*, p. 132.

câțiva dintre membrii fondatori ai asociației, printre care îi amintim pe Mircea Bălănescu, Emil Samuilă, Gh. Iliescu, Emanuoil Vinea, J. Schechner, Ion Drăgșăneanu alias “Gheorghe Râpă”, Alexandra Mezincescu, Lilly Negrea și Maria Triboianu (viitoarea soție a lui Ion Popescu-Puțuri). Mulți dintre comuniștii care fuseseră trimiși de către conducerea PCdR să activeze în Ligă (de ex., Mircea Bălănescu sau Maria Triboianu) făcuseră parte anterior și din alte organizații legale care fuseseră mai apoi interzise prin ordine militare¹¹. După adoptarea platformei program (în care se prevedea “combaterea obscurantismului și a prejudecăților de ordin social ca rasismul și avortul”), participanții au hotărât în unanimitate ca cei care aderaseră până la acea dată, în mod verbal sau scris, să fie considerați fondatori ai Ligii¹².

Pasajul Imobiliara/Pasajul Victoria situat pe Calea Victoriei în anii '70 și în 2012 (vedere din interior și dinspre Palatul Telefoanelor). Imobilul este considerat monument istoric, fiind construit în 1913 după planurile arhitectului Paul Smărăndescu (stil academic francez cu elemente stilistice *Art Nouveau*).

¹¹ În ziua de 25 noiembrie 1934, în conformitate cu prevederile legii prin care se instituisese starea de asediu, Corpul II Armată a emis o ordonanță prin care a interzis 34 organizații legale: Blocul Muncitoresc Țărănesc, Liga Muncii, Comitetul Național Antifascist, Asociația “Amicii URSS” etc.
¹² *Constituirea Ligii. Comunicat*, “Orizont”, 1, 24 februarie 1935.

Fostul militant comunist Ilie Zaharia¹³ își amintește în memoriile sale despre participarea sa, din umbră, la înființarea Ligii Contra Prejudecăților. După îndeplinirea serviciului militar (toamna anului 1934) a sosit la București, unde a reluat legătura cu partidul prin intermediul lui Petre Năvodaru, născut Fischer. Acesta i-a fixat o întâlnire cu secretarul organizației PCdR a Capitalei, Ion Popescu-Puțuri alias “Pârvan”, care i-a trasat sarcina de a coordona constituirea Ligii, alături de studentul Ion Drăgășăneanu. Potrivit spuselor lui Zaharia, asociația urma să facă parte din “rețeaua de organizații legale antifasciste ale partidului”:

“Aici am căutat să antrenăm oameni din intelectualitate, din mica burghezie și mi aduc aminte că am fost odată la prof. Reiner la Facultatea de medicină, academician, mare savant pe care am căutat să-l anterenez să țină o conferință în legătură cu probleme rasiale, prejudecată rasială; am reușit să întrunesc pe prof. Reiner [probabil se referă la savantul Arthur Kreindler, n. n.], pe prof. Lupu, academicianul Victor Eftimiu, pe V. V. Stanciu, actualmente la Paris, jurist cunoscut, în casă la prof. acad. Rădulescu-Motru. În mai 1935, căutam să conving, să scoatem o publicație de prestigiu, mare și să antrenăm toată intelectualitatea în Liga contra prejudecăților; nu am reușit să facem lucrul ăsta. La această ligă eram secretar și am scos o publicație, o revistă, cu numele «Orizont», care a apărut doar câteva numere, după aceea a fost interzisă de autorități. Am organizat în sala Dalles un simpozion cu mare succes cu tema «dacă este femeia inferioară bărbatului» – cu asta am vrut să începem ca, după aceea să venim cu prejudecăți mai politice, mai ascuțite, mai actuale. La acest simpozion, în afară de Predescu Rion, îmi aduc aminte că a vorbit profesorul și avocatul Eugen Herovanu și ca femeie, căci era interesul femeii, a vorbit Alexandra Mezincescu, sora lui Eduard Mezincescu [ziarist de stânga în anii '30 și viitor ministru adjunct al Afacerilor Externe în perioada 1958-1966, n. n.].”¹⁴

Câteva zile mai târziu, conform programului adoptat în cadrul ședinței de constituire a Ligii (într-o duminică de 24 februarie 1935), a apărut primul număr al bilunarului *Orizont*, organ al Ligii contra prejudecăților care își avea sediul în strada

¹³ Zaharia Solomon Ilie, născut Grünberg Iosif-Iuju (n. 2 mart. 1912, mun. Bacău, jud. Bacău), membru în Comitetul Asociației Studenților Evrei din România (dec. 1931-?). În 1932 a intrat în UTCdR prin intermediul lui Eugen Bendel, viitor Mircea Bălănescu (1932), iar în PCdR un an mai târziu; stagiul militar TR la Regimentul 27 Infanterie din Bacău (1933-1934); instructor în CC al Ajutorului Roșu, unde a lucrat îndeaproape cu B. Berea, M. Roller și Barbu Zaharescu (1937-?). În anii '30, Zaharia a lucrat și ca ziarist în presa legală (*Cuvântul liber*, *Reporter*, *Lumea românească*, *Azi*, *Zorile*) și ilegală de stânga (*Scânteia*); redactor la oficiosul Uniunii Patrioților – *Tribuna Poporului* (sept.-dec. 1944); redactor la *Scânteia* (dec. 1944-1946); activist la Secția economică a CC al PCR (1946-?); secretar general al Ministerului Industriei și Comerțului (1948); profesor la catedra de economie politică a Academiei Comerciale din București (1949); vicepreședinte al Comitetului pentru Prețuri de pe lângă Consiliul de Miniștri (1963). În 1963, Zaharia locuia în București, pe strada Vasile Conta nr. 3, et. 7, sc. B.

¹⁴ Amintirile lui Ilie Zaharia – Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă CC al PCR. (octombrie 1972), ANIC, fond 60, ds. 682, f. 8-9.

Mexic nr. 3 (publicația era condusă de către redactorii “Gheorghe Râpă” și Alexandra Mezincescu).

Articolul de fond al primului număr, semnat *Orizont*, constituia o expunere de motive și implicit o profesiune de credință a celor care au luat inițiativa înființării unei asociații care să lupte împotriva ideilor preconcepute ce dominau societatea românească interbelică:

“O serie nesfârșită de false judecăți ne-au fost infiltrate în minte în cursul vremurilor și noi le-am primit fără să le controlăm, fără să ne închipuim că am putea să le controlăm. Așa ni s-au dat, așa le conservăm ca adevăruri indiscutabile. Iar dacă cineva – «un nebun desigur» – ar încerca să le discute și-ar atrage toată hula, toată pornirea oarbă a unei întregi omeniri. L-am sfâșia ca niște fiare, căci furia oamenilor n-are frâu când apară prejudecățile din cauza cărora se chinuiesc de veacuri.”¹⁵

Columniștii *Orizontului* ofereau și câteva exemple de clișee împământenite în societatea românească: “nu se poate turmă fără păstor”, “femeia e ca și calul, trebuie să o stăpânești” sau “bătaia e ruptă din rai”¹⁶.

În primul număr al gazetei, ale cărei ultime două pagini erau alocate publicării adeziunilor sosite din toată țara pe adresa redacției¹⁷, au mai publicat articole: “ctitorul” Ligii, profesorul dr. Rion Predescu, D. V. Barnoschi, Vasile Hagi-Antonescu, Em. Samoilă, Emil Haraga, E. Marghita. Toți aceștia își exprimau entuziasmul pentru cei care au avut această lăudabilă inițiativă de creare a unei asociații progresiste care să militeze pentru combaterea prejudecăților și obscurantismului.

După numai câteva zile de la apariția primului număr al *Orizontului*, Corpul Detectivilor, prin Secțiunea a 4-a, s-a autosesizat și, în ziua de 28 februarie 1935, a întocmit un raport în care semnala organelor ierarhic superioare apariția gazetei, indicând sediul acesteia, egida sub care apărea, programul asociației, precum și conducerea ei. Polițiștii îl nominalizau ca șef al gazetei pe studentul Ion Drăgușanu/ Drăgășăneanu din strada Mogoș nr. 4, care își publica articolele sub criptonimul literar Gheorghe Râpă¹⁸.

Totodată, raportul menționa că organizația a luat naștere din inițiativa profesorului Rion Predescu din strada Frumoasă nr. 5. Autorii documentului menționau că deocamdată nu puteau preciza dacă revista avea o “tendință de stânga”, dar semnalau că, încă din primul număr, s-a pus în dezbatere publică ideea legiferării avortului. La acea dată în Parlamentul României aveau loc dezbateri aprinse asupra

¹⁵ *Răspundeți!*, “Orizont”, 1, 24 februarie 1935.

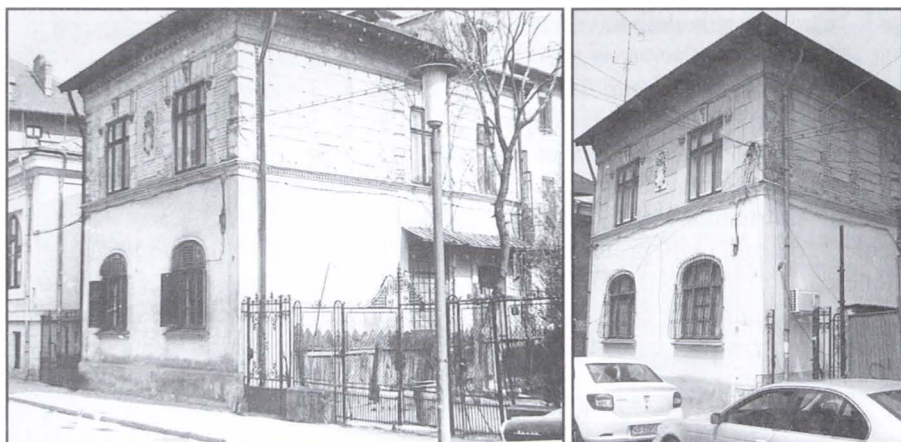
¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Printre entuziaștii care au trimis adeziuni Ligii s-a numărat și savantul Gheorghe Marinescu. De asemenea, adeziuni au fost primite la sediul redacției din partea mai multor medici, studenți sau profesori, răspunzând astfel apelului Ligii publicat în presă în ziua de 17 februarie 1935.

¹⁸ Raport din 28 februarie 1935 al Secției a 4-a din Corpul Detectivilor: *Orizont, nou organ de publicitate bilunară a început să apară în Capitală*. Documentul este semnat “T”, ANIC, fond 50, ds. 1183, f. 4-6.

proiectului noului Cod Penal (adoptat în cele din urmă în 1936) care interzicea întreruperea sarcinii. Practic, majoritatea informațiilor raportului erau culese din primul număr al revistei *Orizont*. În cele din urmă, documentul conchidea:

“Faptul că această publicațiune, precum și organizațiunea Liga contra prejudecăților ar avea un caracter de stânga pe viitor, se constată din însăși articolul scris sub titlul «Aderați la Liga contra prejudecăților» de către comunistul Nicolae Alexe, președintele Ligii Muncii, organizație camuflată a partidului comunist ce a fost dizolvată recent prin ordonanța Comandamentului Corpului 2 Armată pentru caracterul ei revoluționar comunist. S-au luat măsurile cuvenite pentru urmărirea mai departe a activității organizațiunei menționată mai sus, precum și a scrierilor ce vor mai apare în numerile viitoare.”¹⁹,

Anii '60 și 2013. Imobilul profesorului Rion Predescu din strada Frumoasă nr. 5, în care au avut loc numeroase ședințe ale conducerii Ligii Contra Prejudecăților (1935). Tot pe strada Frumoasă, însă la nr. 39, a locuit în anii '40 și unul dintre intelectualii invitați de conducerea Ligii să susțină conferințe, scriitorul N. D. Cocea (n. 1880-d. 1949).

Raportul agenților din Corpul Detectivilor este primul dintr-o serie de note și rapoarte care vor avea ca temă principală activitatea Ligii și a membrilor săi marcanți. Urmărirea asociației se înscrie în linia obișnuită a organelor represive/de forță ale statului anilor '30 care monitorizau îndeaproape orice formă de asociere a persoanelor care puneau în dezbatere publică atât idei ce contraveneau regimului aflat la putere, cât și teze contradictorii cu privire la morală societății românești interbelice.

La doar câteva zile, pe 1 martie 1935, aceeași structură polițienească ce se ocupa cu urmărirea comuniștilor – Secțiunea a 4-a – a întocmit un nou raport prin care înștiința conducerea Corpului Detectivilor de faptul că Liga Contra Prejudecăților era o organizație deghizată comunistă. Liga ar fi fost înființată cu

¹⁹ *Ibidem*, f. 4-6.

scopul de a înlocui fostul Comitet Național Antifascist (organizație comunistă dizolvată de autorități la sfârșitul anului 1934), întrucât din programul Ligii reieșea că aceasta își propunea combaterea rasismului și a hitlerismului (linii directoare care se regăseau și în platforma program a Comitetului Național Antifascist).

În continuarea raportului, agenții secreți își exprimau compasiunea pentru intelectualii care aderaseră din naivitate la ideile Ligii, necunoscând adevăratele scopuri ale liderilor organizației și anume folosirea/manipularea lor ca paravan legal pentru activități comuniste clandestine. Deși în primul număr al gazetei *Orizont* nu a fost publicat niciun articol care să fi făcut apologia comunismului sau a Uniunii Sovietice, poliștii afirmau că gazeta:

“conține o mulțime de articole neutre, pe lângă altele unde sub pretextul luptei contra prejudecăților se face deghizat propagandă comunistă.”²⁰

În finalul raportului, autorii reproduceau un fragment dintr-un articol semnat de Emil Haraga, apărut în primul număr al gazetei și care era interpretat tendențios, atribuindu-i acestuia răspândirea unor teorii comuniste:

“ORIZONT este deci o publicațiune deghizată comunistă întrucât a apărut și azeziunile comuniștilor Nicolae Alexe președintele Ligii Muncii, organizație dizolvată pentru caracterul său revoluționar și Maria Triboianu.”²¹

Inițial, programul Ligii se referea strict la combaterea prejudecăților și a obscurantismului. Odată cu trecerea timpului însă, dar și datorită presiunii exercitate de comuniștii care făceau parte din asociație, aria activităților Ligii s-a extins și la implicarea ei în viața social-politică, conducerea Ligii luând atitudine într-o serie de probleme majore precum combaterea fascismului, rasismului și a militarismului.²²

Săptămânal, la sediul Ligii din pasajul Imobiliara se țineau simpozioane/dezbateri pe diverse teme – “Despre convenționalism”, “Nu toate ale doftorului”, “Este femeia inferioară bărbatului?” (25 martie 1935), “Rasism” (26 aprilie 1935), “Prejudecata în pedagogie” (12 mai și 9 iunie 1935), “Vegetarism” (15 iunie 1935), “Presa și pericolul de război” (28 iulie 1935) – ele fiind întotdeauna atent monitorizate de agenții Siguranței. În cadrul acestor colocvii au luat cuvântul mulți dintre intelectualii de stânga ai vremii: C. I. Parhon, Mihail Ralea, N. D. Cocea, Mihail Cruceanu etc.²³

Cooptarea unor personalități intelectuale din spectrul stângii politice (dar nu numai) era salutată de conducerea partidului comunist, așa cum reiese din Raportul Secretariatului CC al PCdR la care am făcut referire mai sus:

²⁰ Raport din 1 martie 1935 al Secției a 4-a din Corpul Detectivilor: *Activitatea organizației “Liga contra prejudecăților” din București*, ANIC, fond 50, ds. 1183, f. 7-9.

²¹ *Ibidem*, ds. 1183, f. 7-9. Articolul lui Emil Haraga intitulat *Contra prejudecăților* combătea “moravurile dogmatice” ale societății românești și definea acele timpuri ca fiind “epoca mediocrității”, “Orizont”, 1, 24 februarie 1935.

²² Gh. Ioniță, *Liga contra prejudecăților* cit., p. 109.

²³ *Ibidem*, p. 114.

“Liga contra prejudecăților, cuprinzând între unele lupta contra rasismului și a obscurantismului medieval, a prejudecăților și nedreptăților sociale a avut un imens ecou de la început în pături largi intelectuale și mic-burgheze mai ales (lucrurile sunt la început). De semnalat pericolul că în caz de insuficientă activitate și atențiune a elementelor antifasciste org. aceasta să alunece în mâini reacționare.”²⁴

Istoricul Gheorghe Ioniță afirma într-un studiu publicat în 1963 că Liga a avut în vedere și o serie de teme trasate de către conducerea partidului comunist. Astfel, în ceea ce privește lupta de emancipare a femeilor s-ar fi înscris pe linia adoptată de către CC al PCdR într-o rezoluție din aprilie 1934. Aceasta prevedea că:

“Femeile muncitoare, care au arătat adesea un deosebit eroism și o înaltă conștiință de clasă, trebuie antrenate cu încredere în viața politică, economică și socială a țării.”²⁵

În acest sens, Liga a demarat o campanie de conștientizare a opiniei publice asupra prejudecății care privea inegalitatea femeii în raport cu bărbatul, organizând la Sala Dalles simpozionul *Este femeia inferioară bărbatului?* (25 martie 1935, ora 21:00). Manifestarea urma să aibă loc în contextul Săptămânii internaționale a femeii muncitoare și, în cadrul ei, pe lângă unii membri marcanți ai Ligii precum Rion Predescu, Eugen Herovanu, Alexandra Mezincescu, V. Barnovski, urma să susțină o alocuțiune și activistul comunist, Mihail Cruceanu (aceasta era prima manifestare publică organizată de Ligă). Organele de ordine prezente la fața locului i-au interzis să ia cuvântul, motivându-și decizia prin faptul că ar fi vorba de un “agitator comunist înflăcărat”²⁶. În ciuda acestei șicane/intimidări, restul vorbitorilor și-au continuat prelegerile programate despre rolul femeii în societatea românească, pronunțându-se în unanimitate pentru creșterea ponderii femeilor în toate sectoarele de activitate ale vieții social-economice.

N. D. Cocea, Alexandra Mezincescu și profesorul universitar Eugen Herovanu

²⁴ *Raportul Secretariatului CC al PCdR pe perioada octombrie 1934-februarie 1935. Februarie 1935*, ANIC, fond CC al PCR-Cancelarie, ds. 201/1934, f. 54.

²⁵ Gh. Ioniță, *op. cit.*, p. 117.

²⁶ *Ibidem*.

Dar cum anume ajungeau agenții secreți să se infiltreze în rândul “oengiștilor” interbelici sau la adunările/simpozioanele organizate de către aceștia?

Relevant pentru devoalarea “metodelor specifice” prin care poliția politică interbelică penetra aceste medii este un raport al Secției a 4-a din Corpul Detectivilor din 22 martie 1935²⁷, întocmit cu 3 zile înainte de organizarea simpozionului tematic menționat mai sus.

Chiar din titlul raportului se preciza că la Sala Dalles va avea loc “o întrunire comunistă deghizată” cu scopul de a duce mai departe activitățile fostului Comitet Național Antifascist. Potrivit autorilor documentului, PCdR ar fi trasat sarcini precise privind transformarea acestei întruniri într-o “manifestare antifascistă și antirăzboinică”.

Organele polițienești au dedus că simpozionul – care în aparență urma să se desfășoare sub o titulatură total “inofensivă” – era plasat din punct de vedere calendaristic în perioada în care Internaționala a III-a comunistă organiza anual *Săptămâna internațională a femeii muncitoare*. Totodată, autorii documentului coroborau organizarea simpozionului cu un număr de 4 articole apărute în numărul din 7 martie al revistei germane *Rundschau*, care tratau problema luptei antifasciste în rândul femeilor. Prezentăm în continuare un fragment din acest raport și care în esență încearcă să prezinte ca fiind extrem de periculoase două teme ce pot fi de fapt actuale în orice epocă sau spațiu geografic – antifascismul și lupta împotriva războiului:

“Comitetul mondial comunist al femeilor a dat instrucțiuni tuturor formațiunilor din țările respective pentru a transforma luna Martie într-o manifestație grandioasă de unitate a tuturor femeilor contra fascismului și războiului, prin organizare de întruniri publice, sub diferite forme deghizate, cum este cazul în speță cu symposionul anunțat de Liga contra prejudecăților în sala Dalles. Symposionul organizat pe tema situației femeii se încadrează desigur în această campanie mondială anunțată de Internaționala Comunistă în întreaga lume. Suntem informați în același timp, că tot în concordanță cu instrucțiunile comitetului comunist mondial al femeilor, symposionul acesta va fi folosit pentru inaugurarea unei campanii de strângere de iscălituri ale femeilor muncitoare și intelectuale pentru o petiție de masă contra războiului și fascismului, campanie care și ea se duce actualmente pe scară mondială.”²⁸

În final, raportul agenților secreți arăta că toți vorbitorii care urmau să susțină discursuri în cadrul simpozionului și pe care i-am enumerat mai sus erau cunoscuți ca fiind simpatizanți ai ideilor de stânga și ai unor organizații dizolvate pentru activități politice interzise. Mai mult decât atât, documentul preciza că, pe baza informațiilor culese, simpozionul ar fi fost dirijat din umbră de către intelectualii comuniști din Capitală, fără a-i nominaliza însă, și că la manifestare

²⁷ *Întrunire comunistă deghizată va avea loc în sala Fundației Dalles din București*, ANIC, fond 50, ds. 1183, f. 10-13.

²⁸ *Ibidem*.

urmau să participe numeroși “studenți revoluționari comuniști, antifasciști și amicii URSS-ului”, care în finalul simpozionului ar fi căutat să organizeze un miting *ad-hoc* în cadrul căruia să solicite eliberarea deținuților politici comuniști și să strige lozinci antifasciste și antirăzboinice:

“În acest scop deși comuniștii au cuvântul de ordine să participe în număr cât mai mare, atât bărbați cât și femei totuși comitetul Ligei contra prejudecăților, spre a face să apară ca o organizație de interes general, a tipărit și distribuit și bilete de intrare după modelul celor anexate. Prefectura Poliției Municipiului a fost avizată în vederea măsurilor de pază și siguranță”²⁹.

Biletul de intrare la simpozionul organizat de Liga contra prejudecăților în ziua de 25 martie 1935. “Corpul delict” se găsește în “dosarul de obiectiv” referitor la activitatea Ligii întocmit de Corpul Detectivilor

Nimic însă din acțiunile antistatale, care în opinia agenților Corpului Detectivilor ar fi urmat să fie săvârșite de către participanții la simpozion, nu s-a produs. Dimpotrivă, așa cum am menționat mai sus, organele Prefecturii Poliției Capitalei au intervenit în mod brutal în momentul în care de la tribună a încercat să țină un discurs profesorul Mihail Cruceanu. Câteva zile mai târziu, ziarul popular *Tempo* (29 martie 1935) a publicat un protest al conducerii Ligii vizavi de intervenția brutală a organelor de ordine³⁰.

Cu două zile înaintea simpozionului de la Dalles, Secția a 4-a din Corpul Detectivilor elabora un alt raport care semnala apariția numărului 2 al oficiosului Ligii – *Orizont*. Agenții atrăgeau din nou atenția asupra caracterului “confuz” pe care această gazetă îl avea. Deși textele apărute în *Orizont* erau atent studiate, agenții nu

²⁹ *Ibidem*. Documentul este redactat de către Secția a 4-a din Corpul Detectivilor la data de 22 martie 1935.

³⁰ Iată protestul Ligii publicat în *Tempo* din 29 martie 1935: “Comitetul Central al Ligii contra prejudecăților protestează cu energie împotriva măsurii luate de autorități prin care s-a interzis distinsului scriitor prof. Mihail Cruceanu să ia cuvântul în cadrul symposionului ce a avut loc Luni 25 Martie la Dalles, cu tema «Este femeia inferioară bărbatului?»”.

erau totuși convinși de faptul că Liga se află totalmente în mâinile PCdR, întrucât unele articole nu aveau nicio conotație politică de stânga. Confuzia, suspiciunile și alegațiile acestei structuri polițienești se regăsesc în rândurile de mai jos:

“Adică nici de data aceasta nu se precizează clar propaganda comunistă, deși mișcarea în cauză este preconizată de partidul comunist. Nevoit să apeleze la o serie întreagă de intelectuali cu totul străini de mișcarea comunistă, oameni cu vază, care să asigure mișcării legalitatea, partidul comunist se vede acum în situațiunea neplăcută de a nu avea în mână conducerea efectivă a organizației înființată de el, adică Liga contra prejudecăților, deoarece intelectualii cari au aderat își expun în gazetă părerile lor necomuniste. Astfel se face că găsind în numărul apărut acum un articol pe două coloane, tratând despre prejudecata în alimentație, articol pur științific, altele ca de pildă cel intitulat «Neoprimitivismul», în care se scrie textual: «vina tuturor relelor societății o poartă sistemul capitalist» [s. n.]. În altă parte a ziarului și anume în pagina 3-a iarăși se scrie: «Deschizând acțiunea împotriva teroarei întunericului, împotriva cultivării ideilor false mucegăite și deopotrivă de înrădăcinate în mintile oamenilor, liga noastră s-a angajat într-o misiune înaltă și liberatoare» [s. n.]”³¹

Anunț apărut în publicația *Orizont* din 14 aprilie 1935. Conferința nu a mai avut loc din cauza interzicerii publicației și a dizolvării Ligii

Comentarii similare ale agenților Secției a 4-a se regăsesc și într-un raport întocmit pe 1 aprilie cu ocazia apariției numărului 3 al *Orizontului*.

În plus, polițiștii se arătau revoltați de faptul că Liga avea un mesaj identic cu cel al tezelor cominterniste în privința fascismului și a războiului (membrii și

³¹ *Apariția numărului 2 al ziarului Orizont, organul Ligii contra prejudecăților din România. Documentul este redactat de către Secția a 4-a din Corpul Detectivilor la data de 23 martie 1935, ANIC, fond 50, ds. 1183, f. 14v.*

simpatizanții Ligii considerau că cele două noțiuni se întrepătrund³²). Ceea ce era adevărat, numai că istoria a demonstrat că dacă guvernele țărilor europene democratice ar fi adoptat poziții mai ferme împotriva Germaniei naziste și Italiei fasciste, nu s-ar fi ajuns, poate, la cel de-Al Doilea Război Mondial. Inclusiv România carlistă, în a doua jumătate a anilor '30, de teama "pericolului roșu" de la Răsărit, a tolerat și încurajat cu bună știință politici și legi rasiale, organizații naționaliste antisemite, publicații care promovau *hate-speech*-ul și homofobia (vezi, de exemplu, cotidianul pro-regim *Universul* care avea cel mai mare tiraj în epocă).

Alte rapoarte ale Corpului Detectivilor menționau că la sfârșitul lunii martie 1935, Comitetul de inițiativă al Ligii a lansat prin unele cartiere muncitorești din Capitală manifeste care conțineau un apel adresat muncitorilor în vederea atragerii de noi membri. Totodată, din aceleași rapoarte reieșea îngrijorarea structurilor secrete ale poliției față de acțiunile promovate de Ligă și prin care aceasta ar fi urmărit "atragerea elementului intelectual în mișcarea de stânga"³³. Amintim aici un raport din 3 mai 1935 al aceleiași Secții a 4-a, în care aceasta semnala atragerea în rândul membrilor Ligii a "cunoscutului scriitor Ioachim Botez"³⁴.

O altă conferință atent monitorizată de către agenții secreți a avut loc în seara zilei de 4 mai 1935, atunci când la sediul Ligii din Pasajul Imobiliara, dr. Brânză a susținut prelegerea *Soartă și noroc*, la care au luat parte circa 35 de persoane (în marea lor majoritate intelectuali, doi ofițeri din Armata Regală, precum și câțiva muncitori; unul dintre ofițeri a fost identificat ulterior de polițiști în persoana sublocotenentului Puiu Irimescu din Regimentul vânători călare din Dumbrăveni). Agenții care au asistat la simpozion s-au arătat surprinși de afirmațiile conferențiarului care a susținut că nu există Dumnezeu – aceștia au tras concluzia că expunerea ar avea un "caracter antireligios". Astfel, libertatea de conștiință a vorbitorului îl plasa pe acesta în categoria celor vinovați de "crimă-gândire":

"Dr. Brânză, dezvoltând conferința cu subiectul susarătat a insistat mai mult asupra obiectivului că nu există Dumnezeu, conferința având deci un caracter antireligios. În cuvântarea sa a arătat că datoria intelectualilor este de a intensifica propaganda în rândurile muncitorimeii din fabrici de la orașe și țăranimeii de la sate, care trăiește în întuneric – spune oratorul – că religia este făcută de burghezime, cu scopul de a fi răspândită în rândurile masselor populare, ca înainte de a avea frică de autorități, să aibă frică de Dumnezeu care în fapt nu există. În sensul acesta – spune oratorul, că burghezimea a știut să-și pregătească terenul pentru a putea specula și exploata masele mai întâi sub teama de Dumnezeu și

³² *Apariția numărului 3 din publicațiunea Orizont, organul Ligii Contra Prejudecăților. Documentul este redactat de către Secția a 4-a din Corpul Detectivilor la data de 1 aprilie 1935, ANIC, fond 50, ds. 1183, f. 21.*

³³ *Referat din 1 aprilie 1935 cu privire la activitatea și existența noii organizațiuni ce a luat ființă de curând în Capitală. Documentul Secției a 4-a din Corpul Detectivilor poartă mențiunea "secret", ANIC, fond 50, ds. 1183, f. 17-20.*

³⁴ *Scriitorul Ioachim Botez simpatizează cu mișcarea comunistă. Document redactat de Secția a 4-a din Corpul Detectivilor la data de 3 mai 1935, ANIC, fond 50, ds. 1183, f. 27.*

apoi frica de autorități, care pedepsesc. Se urmărește mai departe acțiunea acestei organizațiuni.”³⁵

Combaterea analfabetismului și lipsa asistenței medicale pentru păturile sociale defavorizate au fost alte subiecte/campanii pe care Liga contra prejudecăților, la sugestia PCdR, le-a inițiat. În contrapartidă cu modelul românesc de alfabetizare a maselor era expus modelul sovietic, acolo unde această stare de lucruri fusese rezolvată cu mulți ani în urmă. Desigur, în acest caz avem de-a face cu o propagandă deșănțată a comuniștilor din Ligă.

Interzicerea asociației și activitatea ei clandestină

Printr-un ordin al ministrului de Interne (nr. 505 din 5 mai 1935), publicația Ligii – *Orizont* – a fost interzisă (ultimul număr a apărut pe 28 aprilie 1935), iar în luna următoare asociația a fost scoasă în afara legii.

Inițial, Rion Predescu a publicat în cotidianul de stânga *Dimineața* un protest adresat ministrului de Interne de la acea vreme și în care se arăta surprins de decizia autorităților de a suspenda gazeta. Ulterior, după ce asociația a fost interzisă, iar sediul acesteia a fost închis, același profesor s-a prezentat în fruntea unei delegații de foști membri ai Ligii la sediul gazetelor *Dimineața*, *Tempo* și *Facla*, unde a depus memorii de protest contra autorităților statului, recte Prefectura Poliției Capitalei.

Liderii asociației nu s-au mărginit doar la scrierea unor memorii contestatoare, ci au lansat un apel de protest cu titlul *Liga contra prejudecăților luptă contra războiului*, care a fost afișat pe mai multe clădiri și garduri din centrul Capitalei.

Interzicerea Ligii a fost făcută pe considerentul că aceasta ar fi fost în fapt o organizație “camuflată comunistă”, intrând astfel sub incidența Ordonanței Corpului 2 Armată referitoare la “dizolvarea și interzicerea funcționării unor asemenea organizațiuni comuniste”³⁶.

Pentru o scurtă vreme, conducerea Ligii a activat în clandestinitate, reușind ca în august 1935 să scoată și o broșură – *Apărarea culturii* –, prin care populariza rezoluțiile adoptate la Congresul scriitorilor antifasciști de la Paris din iunie 1935. Broșura mai conținea apelul Ligii și fotografiile unor scriitori comuniști antifasciști participanți la Congresul sus-menționat (André Gide, André Malraux, Maxim Gorki, Petre Constantinescu-Iași). Ea fusese tipărită la tipografia Țăranul & Co. S. A. în 2.000 de exemplare fără aprobarea cenzurii, din inițiativa fostului secretar al Ligii (studentul la Drept, Ion Drăgușanu/Drăgășeanu, care, potrivit documentelor Corpului Detectivilor, ar fi lucrat ca redactor și la cotidianul *Adevărul*, unde publica

³⁵ Conferința “Ligii contra prejudecăților”, organizație camuflată comunistă din Capitală. Documentul este redactat de Secția a 4-a din Corpul Detectivilor la data de 6 mai 1935, ANIC, fond 50, ds. 1183, f. 29v.

³⁶ Protestul LIGII CONTRA PREJUDECĂȚILOR împotriva măsurilor luate pentru dizolvarea organizației și închiderea sediilor. Documentul este întocmit de Secția a 4-a din Corpul Detectivilor la data de 2 iulie 1935. ANIC, fond 50, ds. 1183, f. 37.

sub pseudonimul “Gheorghe Râpă”), cu sprijinul ziaristilor Emil Samoilă și Alexandru Sahia.

Marea parte a celor 2.000 de exemplare a fost distribuită contra cost (2 lei bucata), cu ocazia unei conferințe susținută de către Dem. Dobrescu în sala “Tomis” din București (1 septembrie 1935).

Broșura *Apărarea culturii*, editată sub egida Ligii Contra Prejudecăților (1935). Acest exemplar a fost confiscat de Siguranță din locuința avocatului comunist Radu Olteanu cu ocazia unei percheziții domiciliare care a avut loc în noiembrie 1936, ANIC, fond 151, ds. 4.

O altă broșură a Ligii tipărită în câteva mii de exemplare a fost «*Minunea de la Maglavit*»³⁷ (coordonată de C. I. Parhon, dr. Dem. Paulian, dr. Șt. Irimescu și Ilie Cristea), în care erau redată în rezumat diverse aprecieri ale unor intelectuali de stânga ai vremii referitoare la prejudecățile existente în societatea românească, având ca punct de pornire/studiu de caz fenomenul de la Maglavit.

Agenții Corpului Detectivilor s-au oprit asupra articolului scris de comunistul Ilie Cristea, în care acesta combătea fenomenul de la Maglavit și “minunile” ciobanului Petrache Lupu:

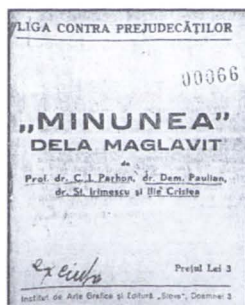
“În articolul intitulat «Maglavitul revelator», Ilie Cristea, cunoscut comunist, se ridiculizează însă religia creștină ortodoxă în forma ei de stat, prin aceia că autorul scrie: În anul 1935 o presă fără scrupule, în solda capitalismului muribund, încearcă să ne convingă că pământul acestei țări a născut în sfârșit un sfânt în persoana umilului cioban de la Maglavit; că sunt infirmi spirituali care găsesc în misticism un toiag pentru slăbănoția lor și mai este numeroasa categorie a celor exasperați de criză și mizerie, care văzând ineficacitatea tuturor

³⁷ “*Minunea de la Maglavit*” (coord. C. I. Parhon, dr. Dem. Paulian, dr. Șt. Irimescu și Ilie Cristea), București 1935, ANIC, fond 151, ds. 6.

măsurilor guvernamentale se agață cu ultima disperare de minune și că acest misticism are un avantaj înșelător, că scutește pe om de marile eforturi; că de cele mai multe ori revoluționarii au fost tratați mai rău decât criminalii de rând; societatea de astăzi se zbate cumplit fiindcă nu vrea să se schimbe. Mai departe în pagina 29 se scrie un articol intitulat «Jos minunea», în care se arată că știința repugnă minunea căci minunea oprește evoluția și munca [*Jos minunea* nu era un articol al broșurii, ci titlul unui scurt capitol din articolul *Nebuniile colective* semnat de către dr. Dem. Em. Paulian, n. n.].»³⁸

Din respectivul document al agenților secreți ai Corpului Detectivilor reiese că aceștia nu monitorizau doar cetățenii cu opinii politice diferite de ale partidului de guvernământ, ci și ideile care contraveneau “moralei creștine”. “Poliția gândirii” sesiza/raporta cu zel orice acțiune care ar fi putut dăuna imaginii Bisericii Ortodoxe Române.

În fapt, această broșură nu aducea în niciun fel vreo ofensă religiei și moralei creștine, ci doar trăgea un semnal de alarmă asupra implicării instituțiilor statului (de exemplu, Căile Ferate sau Societatea de Radiodifuziune) într-un fenomen mistic și obscurantist, dacă nu chiar într-o escrocherie de proporție națională. În opinia autorilor broșurii, autoritățile au încurajat acest “bălci” care a rotunjit veniturile multor profitori/speculanți (comerț cu apă sfințită, explozia de bodegi în zona Maglavitului, creșterea tirajelor publicațiilor naționaliste care au popularizat “minunile” și “miracolele” săvârșite de tânărul cioban – Petrache Lupu și, nu în ultimul rând, capitalul de imagine dobândit de Biserică în urma certificării “mesajelor divine” pe care ciobanul le primea din Ceruri) și toate acestea pe fondul lipsei de educație și a credulității populare.

1935. Broșura «*Minunea*» de la Maglavit, tipărită de Liga Contra Prejudecăților. Redăm un scurt fragment din articolul *Maglavitul revelator*, semnat de către profesorul Ilie Cristea, care este edificator asupra textelor cuprinse în interiorul tipăriturii: “Partea cea mai reacționară a societății noastre repudiază rațiunea și știința, fiindcă acestea conchid la necesitatea prefacerilor și se cufundă cu frenezie în irațional și obscurantism.

³⁸ *Apariția broșurei MINUNEA DE LA MAGLAVIT editată de Liga contra Prejudecăților, în scop de propagandă antireligioasă.* Documentul este întocmit de Secția a 4-a din Corpul Detectivilor la data de 21 octombrie 1935, ANIC, fond 50, ds. 1183, f. 44v.

În Germania, ea face să renască cultul păgân, iar în România umple drumurile Maglavitului”, ANIC, fond 151, ds. 6.

O nouă manifestare clandestină a membrilor Ligii consemnată în rapoartele Corpului Detectivilor a fost cea în care aceștia au lipit prin București mai multe afișe antifasciste (noiembrie 1935). Afișele propagandistice reprezentau o alegorie a morții (“Doamna cu coasa” care secera Germania nazistă), având și un comentariu scurt: “Prejudecata rasistă duce la război”³⁹.

Afișul răspândit pe străzile Capitalei în noiembrie 1935 care conținea și Apelul Ligii contra prejudecăților (publicat și în revista *Orizont*, 3, 31 martie 1935), ANIC, fond 151, ds. 3.

Pe parcursul lunilor noiembrie și decembrie, Liga a continuat să distribuie prin uzine și centrul Capitalei apeluri și afișe antifasciste, însoțite de liste prin care cetățenii erau rugați să semneze proteste contra războiului și înarmării. Întregul material de propagandă antifascistă și antirăzboinică se tipărea la tipografia Țăranul & Co. S. A. din strada Șelimberg nr. 3. De regulă, majoritatea materialelor erau confiscate de agenții Prefecturii Poliției Capitalei.

Concluzii:

Activitatea efemerei Ligi contra prejudecăților s-a încheiat la sfârșitul anului 1935, însă multe dintre problemele puse în dezbateră publică la acea vreme își

³⁹ *Imprintate de propagandă contra războiului ale Ligii contra prejudecăților*. Documentul este întocmit de Secția a 4-a din Corpul Detectivilor la data de 11 noiembrie 1935, ANIC, fond 50, ds. 1183, f. 45.

găsesc corespondentul și în prezent. Teme precum egalitatea dintre sexe, violența conjugală, drepturile omului, combaterea naționalismului extremist ș. a. m. d.

Acest studiu nu și-a propus să facă apologia PCdR, o formațiune politică extremistă care avea ca prim obiectiv instaurarea unui stat totalitar de inspirație sovietică, ci să prezinte temele puse în discuție de către o asociație avangardistă/progresistă, chiar dacă aceasta se afla sub influența partidului sus-menționat.

Totodată, am vrut să vedem cum se poziționa statul față de astfel de organizații și membrii lor și care era toleranța autorităților vizavi de propagarea în public a unor subiecte cu conținut “subversiv”. Menționăm că, la nivelul anului 1935, România “beneficia” de o bogată legislație penală represivă și o puternică cenzură a presei care practic anihilau orice încercare de constituire a unei asociații cetățenești independentă de partidele politice sau organizațiile aflate pe orbita regimului.

În același timp, trebuie menționat faptul că nașterea Ligii a avut loc la doar 8 luni de la reluarea legăturilor diplomatice cu URSS (iunie 1934) și că, la fel ca în cazul Asociației “Amicii URSS”, această asociație culturală a cuprins un număr semnificativ de intelectuali cu afinități politice de stânga⁴⁰. De asemenea, odată cu numirea în fruntea Cominternului a lui Gheorghii Dimitrov (aprilie 1934), abordarea politică a comuniștilor față de social-democrați și intelighenția moderată de stânga s-a schimbat radical. Aceștia nu mai erau priviți ca dușmani, dimpotrivă, atacurile la adresa lor s-au oprit brusc, iar ulterior a fost declanșată o campanie de cooptare a lor în vederea creării unor blocuri/fronturi antifasciste.

Dacă în perioada interbelică structurile informative ale statului se constituiau inclusiv în gardieni ai moralei publice și în apărarea unor instituții sacrosancte precum Biserica Ortodoxă Română sau Monarhia, în perioada 1945-1989, aceleași structuri au vegheat ca nimeni să nu poată contesta realizările partidului unic și statului socialist.

Ar fi interesant ca peste ani să aflăm cum s-au raportat serviciile speciale de informații înființate după 1989 la organizațiile non-guvernamentale care militează pentru drepturile femeilor, drepturile omului, drepturile minorităților etnice și sexuale, libertatea de conștiință etc.

⁴⁰ Reluarea relațiilor externe cu URSS nu a însemnat însă și legalizarea partidului comunist, stoparea proceselor politice îndreptate împotriva acestei formațiuni politice sau adoptarea unei legi de amnistiere a condamnaților pentru activități politice comuniste. Represiunea autorităților statului împotriva adepților acestei cauze a continuat la fel ca și până atunci, iar odată cu trecerea anilor ea s-a intensificat.

Anexe.

9 noiembrie 1932. Studentul medicinist **Eugen Bendel** (viitor Mircea Bălănescu) în arestul Chesturii de Poliție Botoșani, unde fusese reținut pentru cercetări de către Biroul Poliției de Siguranță al chesturii sus-amintite, pentru “delict contra siguranței statului” (după 1945 își va schimba numele cu pseudonimul literar cu care semna în presa interbelică: Mircea Bălănescu). Bendel fusese arestat de Siguranța bucureșteană și trimis la Botoșani după ce la domiciliul său din Bd. Schitu Măgureanu nr. 49, ca urmare a unei percheziții, au fost descoperite mai multe materiale de propagandă comunistă. Bendel a publicat articole în presa legală și ilegală de stânga inclusiv în publicația Ligii, *Orizont*.

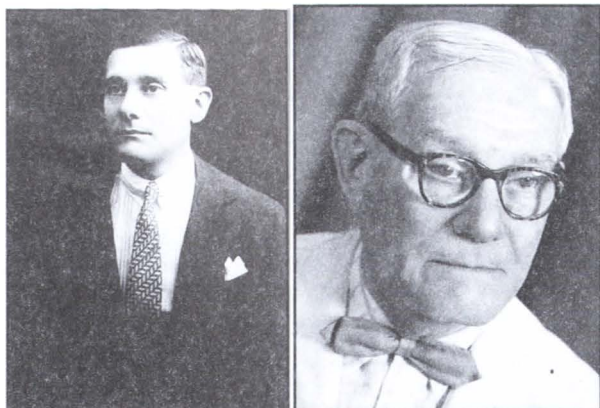
Profesorul **Ilie Cristea** (n. 16 iul. 1892, com. Leheceni, jud. Bihor-d. 10 aug. 1958, București), membru al Sfatului național din Brașov la unirea Transilvaniei cu România (1918). În 1931, după ce a părăsit PNȚ, a intrat în legătură cu mișcarea comunistă clandestină, fiind cooptat în rândurile acestui partid 9 ani mai târziu. În 1932 a fost un membru marcant al Comitetului antirăzboinic alături de intelectuali de stânga ai vremii precum C. I. Parhon, Radu Cernătescu, Alexandru Sahia sau Panait Mușoiu. După

dizolvarea de către autorități a Comitetului (februarie 1933), a întemeiat, alături de unii dintre membrii acestuia, Comitetul Național Antifascist. În cadrul Ligii contra prejudecăților a susținut și a contribuit la organizarea mai multor simpozioane. În plan profesional, în anii '20, a predat la Liceul "Andrei Șaguna" din Brașov, însă în anul 1931 autoritățile i-au intentat un proces politic (la acea dată era director al revistei *Spre stânga*), în urma căruia va fi mutat "disciplinar" la o școală din Aiud. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial a fost internat în Lagărul de internați politici de la Târgu-Jiu (după 6 martie 1945, a îndeplinit mai multe funcții la Ministerul Învățământului, continuându-și totodată și activitatea publicistică în presa comunistă). A desfășurat o intensă activitate publicistică, publicând numeroase articole în *Glasul Ardealului*, *Gazeta Transilvaniei*, *Societatea de mâine*, *Adevărul*, *Bluze albastre*, *Clopotul*, *Cuvântul nou* etc. N. Petrovici, *Ilie Cristea (1892-1958)*, "Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă CC al PCR", 4/1967, p. 147-150.

Maria Popescu Puțuri, născută **Triboianu** (n. 7 apr. 1914, com. Ciorăști, jud. Lăpușna, Republica Moldova) a fost soția ziaristului comunist Ion Popescu-Puțuri, cu care s-a căsătorit în mai 1942. De profesie textilistă, absolventă a 4 clase primare, Maria Puțuri a început să activeze în mișcarea comunistă începând cu anul 1935. Potrivit dosarului întocmit de Siguranță, după ocuparea Basarabiei de către URSS (iun. 1940), Maria Triboianu s-a stabilit în nou înființata RSS Moldovenească, unde și-a continuat activitatea politică, motiv pentru care statul român i-ar fi retras cetățenia. După eliberarea Basarabiei de către trupele române, a revenit în țară stabilindu-se în comuna natală a soțului său. În septembrie 1941 a fost arestată de către jandarmii din comuna Puțuri pentru că ar fi difuzat știri tendențioase la adresa armatei române (a afirmat că armata română nu va reuși să cucerească orașul Odessa, iar trupele româno-germane vor fi în cele din urmă înfrânte). A fost judecată și condamnată la 15 zile închisoare, pentru defetism, de Curtea Marțială a Corpului I Armată din Craiova. Ulterior, după executarea pedepsei, s-a stabilit în București (șos. Vitan nr. 36), unde a muncit ca țesătoare zilieră la o fabrică particulară de textile situată pe str. Mărășești. La sfârșitul lunii decembrie 1942, a părăsit Bucureștiul cu destinația Târgu-Jiu, pentru a-și vizita soțul internat în lagărul din localitate (acesta era deținut în lagăr din 1940). De asemenea, cu același prilej a efectuat o vizită socrilor săi

din comuna Puțuri, jud. Dolj, pentru a se aproviziona cu alimente. Cele două deplasări în provincie au fost aduse la cunoștința conducerii Serviciului de Siguranță al Prefecturii Poliției Capitalei de către Legiunea de Jandarmi Dolj, care a semnalat faptul că informatorii Legiunii i-au înștiințat de “știrile alarmiste” pe care sus-numita le-ar fi propagat în decursul vizitei în comuna Puțuri. Pe 24 decembrie 1942, a fost arestată de jandarmii postului comunal Puțuri, care la data de 1 ianuarie 1943 au predat-o sub stare de arest Siguranței din Prefectura Poliției Capitalei. Siguranța bucureșteană a propus-o conducerii MAI pentru internarea în lagăr sub acuzația că ar provoca “panică în rândul populației sătești”. În primăvara anului 1943 i s-a fixat domiciliu obligatoriu în Lagărul de internați politici de la Târgu-Jiu (unde se găsea și soțul ei), pe motiv că la începutul anului 1943 a colportat “știri tendențioase și alarmiste” în comuna doljeană, iar în Capitală a desfășurat propagandă comunistă printre muncitori. Va fi eliberată după 23 august 1944. După întoarcerea armelor, Maria a activat în cadrul Comitetului județean Romanați al Apărării Patriotice (cu sediul la Craiova) și la Secția țărănească a ARLUS din București (sept. 1944-1945). În 1951 o regăsim în funcția de șefă a Sectorului evidența cadrelor din cadrul Comitetului raional “Gheorghe Gheorghiu-Dej” al PMR, iar în 1954, în cea de activistă a aparatului Comitetului raional “I. V. Stalin” al PMR (s-a pensionat în a doua jumătate a anilor '50). În perioada 1945-1947, familia Ion Popescu-Puțuri a locuit pe str. Sandu Aldea nr. 10, iar din 1947 pe str. Lirei nr. 5 (în perioada 1937-septembrie 1944 superba vilă situată pe str. Lirei nr. 5 i-a aparținut fostului șef al Serviciului Special de Informații din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Eugen Cristescu, care a locuit aici împreună cu numeroasa-i familie; în Decretul Prezidențial nr. 227 din 25 august 1977, privind aprobarea renunțării la cetățenia română unui număr de 800 persoane, la poziția nr. 685 și nr. 718 figurează Liza Solomon Ralescu, născută Naumescu (n. 1 iun. 1915, București-d. 13 ian. 2007, Bronx County, New York, SUA), respectiv fiul acesteia, Ștefan-Sergiu Ralescu (n. 27 mart. 1952, București), ambii având ultimul domiciliu în București, sectorul 3, pe str. Lirei nr. 5 și cărora, prin acest decret, li s-a aprobat renunțarea la cetățenia română; este foarte probabil ca cei doi să fi emigrat în SUA în 1977, acolo unde Ștefan Ralescu a devenit un faimos profesor de matematici și statistică la Colegiul Queens, Universitatea din New York; nu cunoaștem cine i-a luat locul familiei Ralescu în acest imobil după părăsirea țării). În a doua jumătate a anilor '50, soții Puțuri s-au mutat într-un imobil situat pe Bd. Generalissimul Stalin nr. 57 (azi, Bd. Aviatorilor). Aici au locuit până în prima jumătate a anilor '90. În 1988, Maria Popescu-Puțuri beneficia de o pensie din bugetul asigurărilor sociale de stat de 3.135 lei. La acea vreme avea vechimea în partid stabilită la nivelul anului 1934 și carnetul de membru PCR cu nr. 160 (totodată, soțul său, director al Institutului de Istorie a Partidului, deținea carnetul de membru PCR cu nr. 9, iar vechimea în partid fixată la nivelul anului 1927), ANIC, fond 95, ds. 363/55, ds. 363/3349, ds. 363/3054, ds. 363/129 și ds. 122/348, f. 72v. ANIC, fond CC al PCR-Secția cadre, ds. P/1010 (Popescu Ion-Puțuri). ANIC, fond CC al PCR-Secția organizatorică, ds. 10/1988. ANIC, fond Decrete Prezidențiale, ds. 227/1977, f. 28-29.

Mihail Cruceanu (n. 13 dec. 1887, Iași-d. 7 iul. 1988) a fost fiul medicului militar maior Mihail Cruceanu, decedat în luptele din timpul Primului Război Mondial (1917). Cruceanu a fost absolvent de Litere și Drept, profesând ca profesor de limba română la licee din Alexandria, Craiova și București. A publicat mai multe volume de poezie și proză, colaborând și la mai multe reviste literare de specialitate, precum și la gazete "camuflate" ale PCdR (*Frontul unic, Socialismul, Gânduri noi, Dezrobirea* etc). În 1919 a devenit membru al Partidului Socialist, iar în mai 1921, la înființarea PCdR, s-a înscris în acest partid, fiind arestat alături de ceilalți congresiști care participaseră la forumul de constituire. A stat câteva luni de zile în arest preventiv la Închisoarea Văcărești. După eliberarea din penitenciar va susține mai multe conferințe pe probleme sindicale, presă și de legislația muncii prin diverse orașe ale țării (Craiova, Constanța, Galați, Cetatea Albă, Tighina etc.). A avut legături de partid cu o serie de intelectuali comuniști ai vremii: Constantin Ivănuș, Lucrețiu Pătrășcanu, Mihai Macavei. Până la scoaterea mișcării comuniste în afara legii a fost casierul/trezorierul partidului. La următorul Congres al partidului va fi ales în Comitetul Central, încredințându-i-se totodată și conducerea ziarului *Socialismul* (în anii '20-'30 a pledat ca avocat în procesele politice ale unor lideri comuniști, precum cel al lui Boris Ștefanov din 1924). Într-un raport din 15 decembrie 1922 trimis de la Sofia către Comitetul executiv al Federației Comuniste Balcanice, reprezentantul PCdR pe lângă această structură a Cominternului (Gelbert Moscovici alias "Alexandru Bădulescu") îi făcea lui Cruceanu o caracterizare sumară: "avocat, profesor, poet; este de puțină vreme în mișcare. Arivist; neinstruit din punct de vedere marxist". Dosarul său de la Siguranță – compus din 4 volume – conține documente datând încă din anul 1919 pe când lucra ca profesor la Liceul "Carol" din Craiova (în 1919-1920 era urmărit pe motiv că în timpul liber ar fi susținut conferințe pe teme muncitorești, fiind catalogat ca "un înfocat socialist și propagandist al ideilor socialiste revoluționare"; în perioada 1920-1923, Cruceanu l-a avut ca elev la Liceul "Carol" pe Ion Popescu-Puțuri). Din documente reiese monitorizarea atentă realizată de organele de informații, perchezițiile domiciliare efectuate, procesele în care a pledat, facsimile din presa vremii, corespondența interceptată etc. În ziua de 9 iunie 1925, Consiliul de Război al Corpului II Armată Craiova l-a achitat pe avocatul Cruceanu într-un proces în care fusese acuzat de "crimă contra siguranței statului" alături de Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Marcel Pauker etc. În anii '30, Cruceanu a fost totodată membru al efemerei Ligi contra prejudecăților (1935), președinte al filialei Craiova a Asociației Profesorilor Secundari din România și fondator al Comitetului Național Antirăzboinic și Antifascist din Craiova

(1933). Pentru activitățile sale politice interzise, în dimineața zilei de 10 iulie 1940, Mihail Cruceanu, profesor secundar la Liceul comercial de băieți "Nicolae Bălcescu" din București, a fost arestat și internat administrativ în Lagărul de internați de la Miercurea-Ciuc, de unde, după Dictatul de la Viena, a fost transferat în Lagărul de internare de la Caracal. În lagărele prin care a trecut, Cruceanu și-a continuat activitatea politică clandestină activând în celula de partid a lagărului alături de Petre Constantinescu-Iași, Grigore Preoteasa, Athanase Joja ș. a. m. d. În urma repetatelor memorii pe care soția sa i le-a trimis ministrului de Interne și președintelui Consiliului de Miniștri, la data de 13 septembrie 1940 a fost eliberat din lagăr (la ieșirea din lagăr, Cruceanu a dat o declarație prin care își lua angajamentul că nu va mai activa împotriva "ordinei și siguranței statului"). Pe 28 mai 1941, organele Prefecturii Poliției Capitalei l-au rearestat și internat în grupa a VII-a (comuniști) a Lagărului de internați politici de la Târgu-Jiu. După câteva luni de zile a fost eliberat, fixându-i-se domiciliu obligatoriu în București. Va fi urmărit îndeaproape de organele siguranței statului ca "suspect și conspirator comunist". După 1945 va fi încadrat ca inspector general la Ministerul Învățământului, devenind ulterior (1949) și profesor universitar la Facultatea de Limbă și literatură română din cadrul Universității din București, unde va lucra până la pensionarea sa din anii '70. De asemenea, până în 1952, Cruceanu a activat în zona sindicală ca vicepreședinte al Comisiei Provizorii pentru organizarea în sindicate a muncitorilor din învățământ și prim cenzor în Comitetul Central al Uniunii. În anii '50, Cruceanu a deținut funcția de președinte al Filialei București a Societății de științe istorice și filologice. Ca urmare a procesului de verificare a membrilor de partid (1948-1950), Comisia Centrală de Verificare, prezidată de Constantin Pârvulescu, a refuzat să îi confirme adevărata vechime în partid, stabilindu-i stagiul în partid începând cu data de 23 august 1944. Cruceanu a contestat această decizie nedreaptă prin mai multe memorii și note adresate Comisiei Controlului de Partid, condusă de același Constantin Pârvulescu. Apelurile sale au rămas însă fără ecou. După 1965, odată cu accederea lui Nicolae Ceaușescu la putere, Cruceanu a fost reabilitat, recunoscându-i-se vechimea în partid din mai 1921, atunci când, în calitate de delegat al socialiștilor craioveni a citit în cadrul Congresului raportul de afiliere la Internaționala a III-a comunistă (în 1988, Cruceanu avea carnetul de membru PCR cu numărul 7; renumerotarea carnetelor membrilor a avut loc după 1965). La alegerile pentru Marea Adunare Națională din februarie 1957, Cruceanu a fost ales deputat în circumscripția electorală Balș din Regiunea Craiova (a deținut această demnitate doar pe timpul legislaturii 1957-1961, perioadă în care a ocupat funcția de președinte al Comisiei pentru afaceri externe a MAN). Pe toată durata regimului comunist a publicat numeroase articole în presa vremii și a susținut mai multe conferințe pe teme politice și științifice. În 1926 s-a căsătorit cu Adela Cruceanu (fostă Gheorghiu), cu care a avut un fiu, și care în anii '30 a lucrat ca profesoară la Școala normală de fete din Predeal și Liceul industrial "Gheorghe Chițu" din București. Sora lui Mihail Cruceanu a fost Elena Andronescu, actrița la Teatrul Național din București (anii '30). Prin Decretul nr. 64 din 8 martie 1971, președintele Consiliului de Stat – Nicolae Ceaușescu – a majorat pensia tovarășului Mihail Cruceanu de la 3.500 lei la 4.800 lei lunar, precum și pe cea a soției acestuia, Adela Cruceanu, de la 873 lei la 1.500 lei lunar. La acea dată, soții Cruceanu locuiau în municipiul București, str. Frumoasă nr. 50, etaj 5, apartament nr. 12 (în anii '50-'60 familia Cruceanu a locuit pe str. Rondă nr. 46). ANIC, fond 95, ds. 11, ds. 11/8338, ds. 11/1001, ds. 11/9466. ANIC, fond CC al PCR-Cancelarie, ds. 209/1956, f. 29-37. ANIC, fond CC al PCR-Colegiul Central de Partid,

Litera C, ds. C/547. ANIC, fond CC al PCR-Secția organizatorică, ds. 10/1988. Decretul nr. 64 din 8 martie 1971 privind majorarea unor pensii, ANIC, fond Consiliul de Stat-Decrete, ds. 70/1971, f. 1. Costin Feneșan, Sub steag străin. Comuniștii și Partidul Comunist din România în arhiva Kominternului (1919-1924), București 2011, p. 542.

Emanoil Vinea, născut **Emanoil Weinstein** (n. 17 iul. 1905, Piatra Neamț, jud. Neamț-d. 8 apr. 1969, București), provine dintr-o familie de evrei moldoveni, având încă două surori și un frate. În anul 1912 părinții l-au înscris la o școală de ucenici cu profil în industria forestieră din localitatea Mânăstirea Cașin, jud. Bacău, însă nu a reușit să termine decât primele 4 clase primare (1912-1916). În urma izbucnirii războiului, familia sa a fost evacuată – în 1916 – în lagărul de la Fâlcui, întrucât membrii ei au fost etichetați drept cetățeni străini (tatăl a fost mobilizat pe front, unde a fost luat prizonier). Într-o autobiografie dată pe 18 aprilie 1954, Vinea declara: “Cultura mi-am făcut-o mai târziu, cetind și învățând ca auto didact”. Ca urmare a traiului mizer din lagăr, în 1917 a fugit în Basarabia, de unde, după încheierea marii conflagrații, a plecat la Cernăuți (în timpul războiului a lucrat ca spălător la o bucătărie). În Capitala Bucovinei s-a înscris la cursurile secundare ale unui liceu, însă a fost nevoit să și le întrerupă din cauza lipsei de posibilități materiale. În 1918-1919 a lucrat ca ucenic într-un atelier de fierărie din Cernăuți. După întoarcerea tatălui din prizonierat, s-a angajat alături de acesta ca ucenic la Societatea “Foresta Italo-Română” S. A. din localitatea Mânăstirea Cașin, jud. Bacău. Din 1921 s-a mutat cu serviciul în localitatea Ghimeș, jud. Bacău, unde a lucrat ca “funcționar socotitor” la aceeași societate din industria lemnului. Va continua să lucreze ca funcționar la filialele societății din București și Galați până în 1927 (în 1927-1928, Vinea a satisfăcut serviciul militar obligatoriu la Regimentele 10 și 8 Călărași). În prima jumătate a anilor '20 a luat contact cu “mișcarea muncitorească”, odată cu participarea sa la o serie de manifestări (conferințe sau discuții politice în diverse cercuri de tineri cu orientări politice de stânga). În 1921 a participat la greva muncitorilor din Gheorgheni, localitatea unde fusese trimis temporar pentru specializare. În acest oraș s-a înscris și în Sindicatul funcționarilor particulari, acolo unde se va ocupa cu tradusul unor broșuri “progresiste” și cu documentarea problemelor cu care se confruntau sindicatele vremii. După lăsarea la vatră, Vinea a plecat la Brașov și s-a angajat la Fabrica de cauciuc (nov. 1928-mai 1931). Odată cu angajarea la această fabrică, participarea lui Vinea la diverse acțiuni muncitorești se întetește. Alături de câțiva colegi de sindicat a fondat filiala brașoveană a Sindicatului funcționarilor particulari și în al cărui consiliu de conducere a

fost cooptat. În 1930 s-a înscris în Partidul Social-Democrat, făcând parte din conducerea locală a filialei Brașov (în 1934 va fi exclus din PSD din cauza divergențelor pe care le-a avut cu cei din conducerea partidului; Vinea era adeptul apropierei PSD-ului de comuniști, linie politică pe care liderii PSD nu au agreat-o). În mai 1931 a părăsit Brașovul, fiind urmărit de Siguranță și concediat pe motive politice. O altă cauză pentru care a plecat din Brașov a fost procesul intentat de autorități pentru că a bătut un agent de poliție. A fost nevoit să plece la Galați, unde a rămas pentru câteva luni de zile, după care s-a stabilit la Iași, localitate în care a continuat să activeze în organizația locală a PSD (la Iași l-a cunoscut pe fruntașul comunist Ilie Pintilie). În preajma grevelor din februarie 1933, Vinea a fost arestat pentru că la sediul PSD Iași a susținut o conferință despre primul plan cincinal din URSS. La ancheta demarată de Siguranța ieșeană a negat acuzația că ar fi avut legături cu PCdR, spunând că este membru al PSD cu ai cărui lideri se afla în conflict (a fost eliberat după câteva săptămâni de arest preventiv). Va reveni în București un an mai târziu, unde se va angaja ca secretar al Sindicatului funcționarilor particulari AFIPIA (iun. 1934-dec. 1938), intrând totodată în contacte strânse și cu PCdR (al cărui membru devine din 1935). Într-un chestionar întocmit de partid în 1949, la rubrica “ce l-a îndemnat să intre în Partid”, Vinea declara că a fost atras de faptul că “am luptat și contra exploatării capitaliste m-a adus în sindicat, unde m-am apropiat de ideologia Partidului (am activat înainte de a fi atras în opoziția roșie sindicală)”. Începând cu anul 1936, Partidul îi va încredința diferite funcții – membru al Comitetului de partid al Sectorului II Negru și membru în Comitetul de partid al Județului Ilfov (1936-1938) – calități în care îi vor fi delegate diferite responsabilități, precum responsabil pe “linie sindicală” și responsabil în “munca evreiască”. În mai 1939, pentru o perioadă de 3 luni, va fi scos din “muncile de răspundere” încredințate, în urma unui conflict pe care l-a avut cu Vasile Luca. Se pare că Vinea nu ar fi dorit să ia cuvântul la o întrunire organizată de Frontul Renașterii Naționale cu ocazia zilei de 1 mai 1939, ceea ce i-a atras mânia conducerii de partid care l-a catalogat drept “oportunist”. În 1937, Vinea s-a căsătorit cu ilegalista PCdR, Ofelia Manole (care anterior îi fusese “tovarășă de viață” militantului comunist Manole H. Manole). Potrivit spuselor sale, în anii ‘30 a participat la “diferite acțiuni muncitorești la Brașov și București, la demonstrații și revendicări”. După “eliberarea” Basarabiei, cei doi soți au primit sarcina de partid de a se stabili cu domiciliul în noua RSS Moldovenească. Soții Vinea au contestat această hotărâre care în cele din urmă a fost retrasă (în cazul lor). Câteva săptămâni mai târziu (9 iulie 1940), asemenea comunistului Mihail Cruceanu, soții Vinea au fost arestați în contextul unui val de arestări întreprinse de autorități în rândul comuniștilor, fiind internați în Lagărul de la Miercurea-Ciuc. Până la 23 august 1944, Vinea a trecut prin lagărele de la Caracal, Târgu-Jiu, Vapniarka și Grosulovo. La data arestării, Vinea lucra ca funcționar la Societatea forestieră “Britano-Română” din București, unde se angajase în decembrie 1938. Comisia Centrală de Verificare a membrilor de partid a stabilit în 1949 că în timpul luptelor fracționiste din interiorul conducerii celulei PCdR din lagărele de la Caracal și Târgu-Jiu, Vinea s-a plasat în tabăra “fracționiștilor”, adică cei care îi contestau pe Ion Popescu-Puțuri și Gheorghe Apostol, respectiv Alexandru Iliescu, Ovidiu Șandru, Constantin Trandafirescu și Athanase Joja. Anterior, într-o autobiografie dată pe 5 mai 1948, Vinea declara contrariul, că în perioada detenției din lagăr i-a combătut pe liderii celulei de partid din lagăr, Șandru și Iliescu (aceștia au fost “debarcați” din fruntea comuniștilor lagăriști după venirea lui Dej în lagăr – 1943). Este foarte probabil ca afirmația lui Vinea să fi fost adevărată, însă cu siguranță opoziția lui Vinea față de aceștia

s-a manifestat după ce "fracționiștii" și-au pierdut pozițiile de conducere. Cu toate acestea, după întoarcerea armelor, Vinea s-a reabilitat prin muncă, fiind numit secretar general al Uniunii Funcționarilor Particulari, după care, în 1946, a fost încadrat în aparatul de stat unde a îndeplinit funcțiile de: consilier și secretar general al Subsecretariatului de Stat al Aprovizionării (1946), secretar general la Ministerul Industriei și Comerțului (1947) și al Ministerului Comerțului (mai 1948), adjunct al ministrului Comerțului și Alimentației (oct. 1948) și al ministrului Industriei Alimentare (7 dec. 1949), director general adjunct al Direcției Generale a Treburilor Consiliului de Miniștri (12 mart. 1951-mart. 1952). După "debarcarea" lui Vasile Luca din conducerea Ministerului Finanțelor, Vinea a fost desemnat vicepreședinte al Băncii de Stat a RPR (mart.-sept. 1952) și apoi ministru adjunct al Finanțelor (sept. 1952-?). În decembrie 1949, Vinea locuia în București pe str. Sandu Aldea nr. 10. La acea dată avea un băiat adoptat în vârstă de 3 ani și jumătate pe nume Constantin Vinea (potrivit dosarului personal de partid, soții Vinea ar mai fi avut un copil care s-ar fi născut în anii '50; este posibil ca și acesta să fi fost adoptat). A fost incinerat la Crematoriul "Cenușa" din Capitală (în februarie 1969, Ofelia Manole s-a adresat conducerii PCR pentru a i se aproba internarea soțului ei în Sanatoriul nr. 12 Otopeni – unitate medicală a partidului inaugurată în aprilie 1952; deși la acea dată Emanoil Vinea nu mai făcea parte din nomenclatura partidului, Nicolae Ceaușescu a aprobat rugămintea vechii sale tovarășe din ilegalitate, din cauza stării grave de sănătate în care se afla acesta, dar și datorită trecutului său din perioada ilegalității PCR), ANIC, fond 53, ds. V/87 – Vinea Emanoil. ANIC, fond CC al PCR-Secția economică, ds. 36/1952, f. 160-163. ANIC, fond CC al PCR-Secția gospodăria de partid, ds. 2/1969, f. 1-2.

Citiți și răspândiți
„ORIZONT”
Unicul ziar ce luptă
împotriva
prejudecăților

Bilunarul Ligii contra prejudecăților a avut cinci apariții în decursul anului 1935. Primul număr a apărut pe 24 februarie, iar ultimul la data de 28 aprilie 1935.

Murdăria oprită sub bătaie

Așa stă scris cu litere mari pe pereții multor case din oraș. Poate că pe alții trecători aceste cuvinte bătaioase îi lasă nepăsători, nu-i mișcă de loc cum ar fi spre pilda pe un domn în fuga automobilului care poate fi chiar patronul fabricii mele sau un proprietăruș prin mahalala care își bate nevasta ori de câte ori este dumneaui supărat.

Desigur că sunt împotriva murdăriei și pentru curățenie nu numai a zidurilor dar și a străzilor, a mahalalelor unde zac destui câini, pisici și găini moarte.

Da, e bine să se desființeze murdăria, însă nu prin bătaie. Pentru lupta contra murdăriei există alte mijloace. De ce mai nevoie de bătaie?

Cum de nuse iau măsurii?

De altfel, ce fel de vorbă e asta, cum de nu se iau măsurii. Măsurile se iau de obicei de autorități; ori când se vorbește de măsurile autorităților cetățeanul știe că e vorba de bătaie. Ca să prindă pe criminalii doamnei Șerbănescu autoritățile au luat măsurile necesare, pentru ca Bidigă și Caisă să măturisească cele ce au măturisit. Măsurii necesare adică bății, înțelegeți dumneavoastră.

Ca să fie prinși lugarii din Craiova s'au luat măsurile în urma cărora șoferul Voicu a rămas înfirm, cu brațele paralizate, după cum spune el în gazeta „Dimineața” de Joi.

Și gândind la toate acestea, ajungi la ideea că bătaia este stăpână în țara noastră și domnește peste noi. În sat bărbatul dă în nevasă și în copii ca în rogojină. Invățătorul deși este cel mai luminat, învață copiii cu ajutorul lui „Sfântul Nicolae”, cu care le face capul cucuș și corpul vânății. În oraș cuvântul bătaie, croială, schinguiture se întrebuințează mai des decât cuvântul păine.

De aceea bătaia, aceasta biruimăi vennoasă stăpână a noastră, trebuie să fie smulsă din rădăcină.

Afară cu bătaia dela noi din țară căci ne face de rușine, acesta este strigătul pe care trebuie să-l scoată toți oamenii fără prejudecăți.

MARIA TRIBOIANU

LĂMURIRI

Să-mi fie iertată îndrăzneala de a-mi începe articolul cu un proverb românesc: „Un nebun aruncă o piatră și zece înțelepți se muncesc s'o găsească”.

Și intră să-mi fie iertat că-l voi răsturna zicând „un înțelepț aruncă o piatră și zece nebuni se muncesc s'o găsească”. E un proverb popular și ca toate celelalte vorbire din vechea și vechea noastră înțelepciune românească își găsește aplicația în viața de toate zilele.

Mi-a fost dat să-l verific:

Un înțelepț — că să-l numim așa — un om cu minte luminată, poate un idealist, în tot cazul un individ eșit din comun prin felul de gândire și manifestare, înspăimântat de ignoranță, de obscurantismul, care domeniă marea majoritate a oamenilor care alchimisează această „*batcă țară românească*”, s'o gândi la constituirea unei Ligi care să lupte contra prejudecăților.

Vi se pare ceva curios, suspect?

Mie nu.

Această ligă ar avea menirea — și noi care ne-am strâns în jurul lui am înțeles-o — să combată pe toate căile posibile analfabetismul, prejudecata pe care o are țărânul de a nu apela în cazuri grave la doctor, prejudecata pe care o are statul de a nu frimite medici la țară, ura de rasă, această barbară și neînțeleasă instituție care a fost și este de foarte mare actualitate, războiul, și într'un cuvânt toate marile prejudecăți sociale, toate superstițiile neînțelese și nefolositoare care stau în calea progresului.

Este în aceasta ceva rău, subversiv?

Eu nu cred.

Am venit mai mulți să ajutăm P-dul Predescu Rion în lupta aceasta.

Suntem din foarte diverse clase sociale, dar ne apropiem, ne înfrățim această luptă.

Suntem oameni de diverse credințe, de neam diversi, căci în această mare luptă nu putem face deosebiri de rasă și religie. Ar fi o prejudecăță.

Unii dintre noi au diferite convingeri politice. Sunt înserși într'un partid sau altul, dar în momentul pășirii în această ligă, ați timp eșt vom lupta prin ce și pentru ce, nu le propagăm nici și atunci nebunii au început să se agite, (verbesc de nebunii din proverb) să urle cu însemnă că ne s'auză amuzante cele mai diverse și nu mai puțin ciofăre.

Și de-a treia un consensăm

și să-mi fie iertată îndrăzneala de a-mi începe articolul cu un proverb românesc: „Un nebun aruncă o piatră și zece înțelepți se muncesc s'o găsească”.

șpanca că entimem afiliați Gârziu de fier, apoi un altul că facem politică averescană, unii mi-au spus discret și fricos că se spune că am fi comuniști.

Maș amuzat la început, oarecum m'au făcut să mă unflu în pene. Eu care crezusem că mișcare noastră e încă în fașe, vedeam că mă înșelase, mi se dădea importanță, mi se recunoștea existența.

Era oarecum frumos.

Ca un fel de apoteoză.

Dar aceste mici cievetrii, aceste să le zicem, diversități, au început să ia proporții și atunci mi s'au văd obligată să protestez în numele Ligi și al mea.

Ei bine domnilor, vă înșelati, cumplit vă înșelati.

Suntem o grupare *apolitică*.

O spun eu și tare ca să se audă pretutindeni, nu suntem nici gârziști, nici euziști, nici țărăniști, nici averescani și nici comuniști.

Cu aceste parolide nu avem nimic comun și sper că nu vom avea niciodată.

Nu facem și nu vom face niciodată politică.

Nu avem nimic subversiv, nu camuflăm nimic.

Știm la dispoziția tuturor celor care ar voi să se convingă.

Modestele noastre arhive sunt deschise, n'avenem case de fier, nici saft-uri, nu ne ascundem după deget și nici prin locuri domoace. Liga și ziarul nostru își au sediul în unul din centrele cele mai frecventate ale Bucureștilor, Calea Victoriei.

Lucezi știut și de aderenții și de cititorii noștri.

N'avenim nimic de ascuns, nici scopuri ascunse, nu suntem subversivonați de nimeni, fiecare din noi contribuie din umilele lui mijloace la editarea acestui ziar.

Aceste lucruri le spunem odată pentru folosul de a să nu fim rău interpretati.

Publicitatea ce ni se face ne amuză.

Ni se pun înșelări în cale, vom găsta să le tringem, prin înșelăți activitatea noastră.

Căci este posibil oare ca un grup de oameni bine intenționați să fie împiedicați să se manifeste pe simple preocupări, cievetrii și impresii de cafenea?

Greșim, eșt nu.

Și pentru încheierea acestui articol mi s'au servi, ca și în începutul lucrului o vechea și mai puțin înțeleasă noastră înțelepciune: „Vântul bate, cântă țara”.

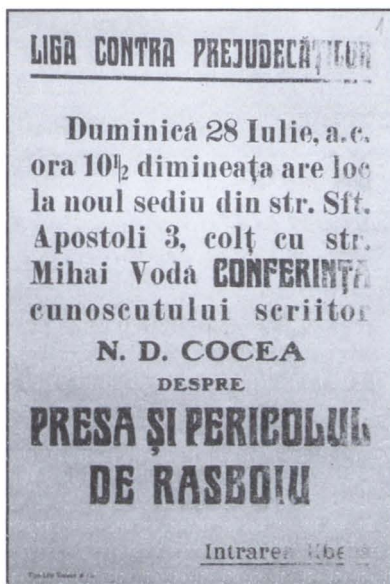
Alexandra Mezincescu

1. Articol semnat de Maria Triboianu, publicat în *Orizont*, 2, 10 martie 1935.

2. Articol semnat de Alexandra Mezincescu, publicat în *Orizont*, 3, 31 martie 1935.

Articol semnat de Emil Samuilă sub acronim, apărut în *Orizont*, 3, 31 martie 1935 (Samuilă era în paralel și ziarist la cotidianul *Dimineața*). În conținutul articolului, autorul combătea argumentele conservatorilor din societatea românească care se opuneau introducerii în Codul Penal (aflat în dezbatere la acea vreme și care va fi adoptat în 1936) a unor prevederi referitoare la dezincriminarea avortului pe criterii eugenice.

Afiș care anunța conferința *Presa și pericolul de război*, susținută de scriitorul N. D. Cocea (28 iulie 1935), ANIC, fond 151, ds. 2.

**The League against Prejudices under the State Security's Surveillance.
A Short History of an Inter-War "NGO"**
(abstract)

The study explores the fate of a cultural association in interwar Romania, namely The League Against Prejudices (*Liga Contra Prejudecăților*). The organization functioned under the aegis of the illegal Communist Party only in 1935 and its role was to disseminate several avant-garde topics such as gender equality and the secular state. Furthermore, it was envisaged as a place where reputed intellectuals of the time would give voice to the association's main objectives. The League was under constant surveillance by the Romanian authorities due to its political affiliation and a bad reputation caused by its progressive approach in a society marked by traditionalism and agrarianism.